

УДК 334.722.8

Сухотеріна М.І.

Одеський національний політехнічний університет

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У публікації підлягають розгляду питання щодо механізмів реалізації корпоративної соціальної відповідальності на машинобудівних підприємствах. Показано, що механізмом забезпечення корпоративної соціальної відповідальності є система управління нефінансовими ризиками, заснована на міжнародних стандартах та рекомендаціях з ризик-менеджменту.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, машинобудування, нефінансові ризики

Сухотеріна Л.И.

МЕХАНИЗМЫ РЕАЛИЗАЦИИ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В публикации рассматриваются вопросы, взятые с механизмом реализации корпоративной социальной ответственности на машиностроительных предприятиях. Показано, что механизмом обеспечения корпоративной социальной ответственности является система управления нефинансовыми рисками, основанная на международных стандартах и рекомендациях по риск-менеджменту.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, машиностроение, нефинансовые риски.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У діяльності сучасного машинобудівного підприємства значна роль належить визначенню концепції розвитку, яка передбачає ринковий підхід до підприємництва, заснований на пріоритеті споживача як головного агента ринкових відносин. Саме на інтереси, запити споживача повинна орієнтуватися діяльність підприємства. Реалізація концепції соціальної відповідальності, що вимагає урахування у практиці підприємства соціальних, етичних, екологічних питань є актуальною при досягненні підприємством своїх цілей. В останній час у господарській практиці найбільш перспективною виступає соціально- етична концепція, що орієнтується на задоволення потреб споживачів з урахуванням інтересів розвитку суспільства, трудових колективів і окремих осіб. Підприємства в рамках соціально-етичного підходу здійснюють ведення бізнесу, задовольняючи потреби зацікавлених сторін, реалізуючи корпоративну соціальну відповідальність, що забезпечує стійкий успіх на ринку.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вітчизняні науковці у своїх працях розглядають різні аспекти розробки і впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності у діяльність підприємств машинобудівного комплексу країни. Треба зазначити, що теоретичні розробки в значній мірі випереджають реальну практику впровадження на українських машинобудівних підприємствах принципи корпоративної соціальної відповідальності. Окремі аспекти проблеми розглядаються у трудах таких дослідників як Т.Р. Антошко [1], О.О.Зеленко [2], Н.Е. Деева[3], О.М. Полякова[4], Ю.Н. Петрушко[5], Д. О.Баюра[6], М. В.Руденко [7] та інш. Але питання механізмів реалізації корпоративної соціальної відповідальності машинобудівних підприємств ще не знаходило свого спеціального аналізування.

Цілі статті. У статті робиться спроба аналізування механізмів реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності на українській машинобудівних підприємствах. Показано, що механізмом забезпечення корпоративної соціальної відповідальності є система управління нефінансовими ризиками.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Відповідно до концепції соціально-етичного ведення бізнесу,

завданням підприємства є встановлення потреб, та інтересів цільових ринків і забезпечення бажаної задоволеності більш ефективними і більш продуктивними, ніж у конкурентів способами з одночасним збереженням або зміцненням благополуччя споживача і суспільства в цілому. Іншими словами, концепція соціально-етичного ведення бізнесу заснована на збалансуванні трьох факторів: прибутків підприємства, купівельних потреб і інтересів суспільства. Перед вітчизняними машинобудівельними підприємствами стоїть завдання послідовно впроваджувати в ділову практику принципи соціальної відповідальності бізнесу, в основі яких лежить визнання спільності цілей підприємницької діяльності, економічної та соціальної відповідальності, дотримання трудових прав і захист економічних свобод. Як акціонерні товариства, підприємства несуть відповідальність перед акціонерами за зростання капіталізації, а також забезпечення інвестиційної привабливості. У той же час підприємства відповідають за стан і розвиток машинобудування як найважливішого елемента суспільної інфраструктури і проведення реформування машинобудування соціально відповідальним чином.

Механізмом забезпечення корпоративної соціальної відповідальності є система управління нефінансовими ризиками, заснована на міжнародних стандартах та рекомендаціях з ризик-менеджменту COSO – II ERM COSO (Enterprise Risk Management – Integrated Framework Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) – принципи ризик-менеджменту, розроблені Комітетом спонсорських організацій Комісії Тредвеею разом з компанією Pricewaterhouse Coopers [8]. Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) розробила міжнародний стандарт управління ризиками ISO 31000:2009 (Управління ризиками. Принципи та рекомендації -Risk management - Principles and guidelines). [9,10].

Фахівці з ризик-менеджменту вважають, що порівняно із стандартом управління ризиками, який розробив Комітет організації-спонсорів комісії Тредвеею (COSO), стандарт ISO 31000:2009 має низку переваг при вдосконаленні чи формуванні інтегрованої системи управління ризиками [12]. В ньому описан системний підхід до оцінки і управління ризиками. На його основі був створений російський Державний стандарт Російської Федерації "Менеджмент ризику. Терміни та визначення" [11].

Українським машинобудівним підприємствам слід скористатися рекомендаційним міжнародним стандартом серії ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності», який затверджений у 2010 році. Положення даного документа гармонійно та комплексно враховують системи управління якістю, безпеки праці та менеджменту навколишнього середовища. Стандарт дозволяє будь-якій компанії розбудувати власну систему управління соціальною відповідальністю. Треба зауважити, що ефективні стратегії КСВ сприяють у формуванні інноваційних рішень, значно мінімізують ринкові та корпоративні ризики. Практика свідчить, що соціально відповідальним компаніям довіряють більше. Для того, щоб розробити ефективну бізнес-стратегію з урахуванням соціальної відповідальності, керівництву підприємством необхідно конкретизувати перелік соціальних та екологічних проблем, які відчуває їх бізнес. Слід визначити коло заінтересованих осіб, у тому числі партнерів, які можуть підтримати соціальні ініціативи компанії на будь-якому етапі. На основі соціального діалогу можливо виявити не лише перспективних учасників реалізації соціальних програм, але й невідомі раніше джерела додаткових ресурсів. Документально оформлені пропозиції соціальних ініціатив допоможуть розкрити нові перспективи у розвитку бізнесу. Не слід забувати про постійний моніторинг, оцінювання рівня КСВ та звітування підприємства. Останнє виступає ефективним засобом комунікації із суспільством, є передумовою виходу на міжнародні ринки капіталу, сприяє розвитку персоналу та просуванню товарів та послуг.

Однак, систему основоположних корпоративних документів з питань корпоративної соціальної відповідальності бажано було доповнити концепцією клієнтоорієнтованої політики. Вимогою часу є розробка і впровадження стандарту обслуговування клієнтів

підприємств машинобудування, який передбачав би порядок оцінки якості обслуговування клієнтів. Машинобудівним підприємствам можна організувати управління нефінансовими ризиками за наступними напрямками: підвищення якості послуг, що надаються клієнтам, а також впровадження в галузі клієнтоорієнтованої політики; підвищення ефективності управління екологічними ризиками в ході розробки та реалізації інвестиційних проектів; забезпечення належного виконання галузевої тарифної угоди та інших зобов'язань роботодавця; просування політики соціально відповідального ведення бізнесу на всіх машинобудівних підприємствах галузі; підвищення відкритості та доступності інформації щодо забезпечення прав споживачів, екологічних та інших питань. Враховуючи реорганізацію машинобудування, особливу увагу приділити зниженню акціонерних ризиків, забезпечення прав міноритарних акціонерів і підвищенню транспарентності корпоративного управління [13].

Наступним важливим напрямком роботи з впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності в діяльність машинобудівних підприємств є взаємодія із зацікавленими сторонами. Машинобудівні підприємства використовують різні форми взаємодії із зацікавленими сторонами - від участі у процесі вироблення рішень з питань реформування до моніторингу та оцінки виконання зобов'язань, прийнятих у сфері корпоративної соціальної відповідальності.

Стає необхідним залучення зацікавлених сторін до розробки корпоративних стандартів. Діловим асоціаціям, організації з захисту прав споживачів, незалежним учасники ринку поряд з представниками Укрспоживнагляду, треба взяти участь у підготовці Стандарту з обслуговування клієнтів. Назріла нагальна потреба в розширенні практика громадського моніторингу та належного виконання зобов'язань, прийнятих машинобудівними підприємствами. Представникам споживачів, органам регіональної влади та місцевого самоврядування треба брати участь у процедурі заповнення Декларацій про рівень якості обслуговування споживачів. Обговорення екологічних аспектів розвитку машинобудування проходило у формі консультацій з провідними українськими і міжнародними громадськими організаціями, слухань з екологічних стратегій і інвестиційним проектам машинобудівних підприємств.

Головним напрямом робіт з управління нефінансовими ризиками є поліпшення роботи із споживачами. На машинобудівних підприємствах необхідно передбачити окрему структуру, яка б здійснювала роботу із споживачами. Співробітники структури повинні розглядати скарги, як надходять від споживачів, а також які б були наділені всіма необхідними повноваженнями для вирішення можливих конфліктних ситуацій і оперативного реагування на що надійшли звернення громадян і організацій. В ході реорганізації вітчизняного машинобудування слушно було б розробити та впровадити Стандарт про порядок розкриття інформації про хід виконання заявок споживачів. Крім того, треба передбачити прийняття Регламенту розгляду скарг на якість продукції машинобудування, в якому увага приділяється взаємодії підприємств машинобудування з постачальними організаціями. Ці документи будуть сприяти усуненню можливих конфліктних ситуацій між виробниками машинобудівної продукції, споживачами та постачальниками. Цьому сприятиме також створення системи моніторингу роботи зі скаргами та зверненнями, а також реалізація системи заходів щодо підвищення прозорості бізнес – процесів. Які відбуваються на підприємствах машинобудівної галузі. Покращення системи інформування клієнтів це вимога часу, і підприємства машинобудування шукають засоби її реалізації. Підприємства розміщують інформацію для клієнтів в більш зручній і доступній формі, web - сайти багатьох підприємств машинобудування тепер містять спеціальні розділи з роботи зі споживачами. Результати перевірок якості клієнтського обслуговування знаходять свою реалізацію в проектах подальшого удосконалення роботи з клієнтами, підвищення конкурентноздатності підприємства [14].

Одним з ефективних інструментів впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності в діяльність машинобудівних підприємств є нефінансова звітність і розкриття інформації про управління нефінансовими ризиками.

У діяльність машинобудівних підприємств увійшла така практика, що у міру виконання зобов'язань, прийнятих підприємством в галузі корпоративної соціальної відповідальності, на web - сайті підприємства оновлювалися інформаційні буклети для зацікавлених сторін: "Управління нефінансовими ризиками", "Взаємодія з споживачами" та ін. Інформацію про вплив діяльності підприємств машинобудування на економіку, навколишнє середовище і суспільство доцільно вміщувати у Звіті про соціальну відповідальність та корпоративної стійкості, який слід підготовлювати на основі нового міжнародного стандарту нефінансової звітності.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що останнім часом в Україні поширилася практика сприяння формуванню культури соціально відповідального ведення бізнесу на підприємствах машинобудівної галузі. Держава створює умови та сприяє розробці власної публічної позиції з корпоративної соціальної відповідальності машинобудівних підприємств, яка заснована на спільних цінностях та ув'язує їх із специфікою виду діяльності. Зокрема, для підприємств машинобудування найбільш значущими стали питання добросовісної поведінки на ринку, екологічної безпеки. Важливим є також проведення клієнтоорієнтованою політики. Багато робиться для виявлення "кращих практик" соціально орієнтованих підприємств.

Список використаних джерел:

1. Антошко Т.Р. Особливості формування механізму впровадження корпоративної соціальної відповідальності у діяльність вітчизняних промислових підприємств\Т.Р. Антошко\ Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. - № 34. – С. 260-266.
2. Зеленко О.О. Стратегія соціальної відповідальності машинобудівних підприємств Луганської області\О.О.Зеленко\Часопис економічних реформ.-2011.-№ 3.- С.91-98.
3. Деева Н.Е. Проблеми становлення національної моделі корпоративного управління\ Н.Е. Деева\Вісник економічної науки України.-2008.- Випуск 2.- С.38-42.
4. Полякова О.М. Особливості формування і розвитку соціальної відповідальності підприємств в Україні\ О.М. Полякова, П.Ю. Кас\Вісник економіки транспорту і промисловості.- 2010- Вип. 32.- С. 284-289.
5. Петрушко Ю.Н. Формування інституту позитивної соціальної відповідальності \Ю.Н. Петрушко, О.В. Дудкін\Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. - 2009.-Вип.37-3.- С.25-31.
6. Баюра, Д. О. Концептуальні засади механізму формування корпоративної соціальної відповідальності в Україні [Текст] / Д. О. Баюра, О. А. Буян // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 9. — С. 151-157.
7. Руденко, М. В. Роль держави у формуванні підходів до розуміння сутності корпоративної соціальної відповідальності [Текст] / М. В. Руденко, М. М. Губанов // Економіка та держава. — 2012. — № 10. — С. 39-41.
8. Enterprise Risk Management – Integrated Framework Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission \Електронний ресурс режим доступу: http://www.coso.org/Publications/ERM/COSO_ERM_ExecutiveSummary.pdf
9. Прилипко А. Новые стандарты серии ISO 31000 - Риск-менеджмент / А. Прилипко [електронний ресурс] // Тренінговий портал України. - 2010. - Режим доступу:<http://trn.work.ua/articles/1750/>.
10. Стрельбіцька Н. Уніфікований міжнародний стандарт ризик-менеджменту як відповідь на виклики глобалізації [Електронний ресурс] / Н. Стрельбіцька // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 2 (5). — Режим доступу до журн. : <http://sep.dntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11snynvh.pdf>.
11. Государственный стандарт РФ ГОСТ Р 51897-2002 "Менеджмент риска. Термины и определения" (принят постановлением Госстандарта РФ от 30 мая 2002г. N223-ст).\ Електронний ресурс. Режим доступу:<http://base1.gostedu.ru/11/11252/>
12. Старостіна А.О. Кравченко В.А. Ризик- менеджмент. Теорія та практика. Навч. посібник\ А.О. Старостіна, В.А. Кравченко - К. – 2004.- 210 с.
13. Методичні рекомендації щодо формування та впровадження в Україні системи соціальної відповідальності бізнесу (виробничий рівень)\С.В. Мельник, Д.Д. Чумаков та інші.-Луганськ-2012- 28с.
14. Перегудов С.П. Корпоративная социальная ответственность и конкурентоспособность.\Устойчивый бизнес\ [Електронний ресурс]\ Режим доступу:<http://www.csjournal.com/index.php>

Рецензент Філіпова С.В.